

Zielona Góra dnia 22 września 2024 r.

Prof. dr hab. Jerzy Szymaniuk
Uniwersytet Zielonogórski
Wydział Artystyczny
Instytut Muzyki
Ul. Szafrana 19
65-516 Zielona Góra

OCENA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

magistra Przemysława Domagalskiego
w dyscyplinie sztuki muzyczne
sporządzona na podstawie uchwały Rady Dziedziny Sztuki
Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy,
z dnia 4 lipca 2024 roku

Rozprawa doktorska magistra Przemysława Domagalskiego składa się z dzieła artystycznego w formie nagrania audio oraz opisu pod wspólnym tytułem *Problematyka wykonawcza w autorskich aranżacjach orkiestrowych wybranych polskich pieśni ludowych*. Do dokumentacji dołączono 12 partytur będących podstawą do realizacji dzieła artystycznego.

Praca została wykonana pod kierunkiem dra hab. Ryszarda Piotrowskiego, prof. uczelni (UKW).

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

CZEŚĆ OPISOWA

Przedstawiona do oceny część opisowa pracy pt. *Problematyka wykonawcza w autorskich aranżacjach orkiestrowych wybranych polskich pieśni ludowych* składa się z trzech rozdziałów. Po części trzeciej Autor zamieścił podsumowanie w języku polskim i angielskim, bibliografię, spis rysunków i fotografii.

Rozdział pierwszy został poprzedzony wstępem, w którym Doktorant wyjaśnia, że niniejsza praca doktorska powstała m.in. w osobistej trosce Doktoranta o podtrzymanie tradycji ludowych:

Działania związane z moją pracą zawodową oraz obserwowaną tendencją do zanikania tradycji ludowych zainspirowały mnie do połączenia ich w jeden wspólny projekt przedstawiający muzykę ludową w nowoczesnych aranżacjach w wykonaniu orkiestry dętej poszerzonej o inne instrumenty wraz z zespołem wokalnym i solistami. [s. 5].

Z części opisowej wynika także bardzo cenna uwaga dotycząca działalności popularyzatorskiej magistra Przemysława Domagalskiego. Doktorant jest zaangażowany w kultywowanie tradycji kulturowych, w tym muzycznych, regionu kujawskiego. We wstępie wspomina:

(...) w swojej pracy zawodowej skupiam się na kultywowaniu i promowaniu bogactwa kulturowego dotyczącego folkloru i tradycji regionu kujawskiego [s. 4].

Doktorant jest dyrektorem Gminnego Ośrodka Kultury, który skupia miłośników tradycji ludowych (słowa i muzyki). Uczestnicy zespołów działających przy Gminnym Ośrodku Kultury tworzą wielopokoleniową sztafetę w utrwalaniu i promowaniu dziedzictwa kulturowego. We współpracy z Centrum Kultury i Sztuki w Koninie Doktorant organizuje *Festiwal Kultury w Stronę Tradycji* w Kramsku. Ta kooperacja przyniosła również materiały filmowe dokumentujące np. „portrety ginących zawodów”.

Od 2007 roku mgr Przemysław Domagalski jest kapelmistrzem Kramskiej Orkiestry Dętej, orkiestry o ponad stuletniej tradycji. Zespół za swoją działalność otrzymał wiele nagród i wyróżnień m.in.: Grand Prix na Turnieju Orkiestr Dętych *Złote Ryby* w Szamocinie w 2014 roku oraz nagrodę dla najlepszego kapelmistrza turnieju Przemysława Domagalskiego, I miejsce na Międzynarodowym Festiwalu *Balkan Folk Festival* w Bułgarii w 2019 roku. Orkiestra wydała również dwie płyty audio pod tytułem: *Evergreen* i *C'est si bon*.

W pierwszym rozdziale części opisowej Autor zarysowuje historię amatorskich orkiestr dętych działających na terenie województwa wielkopolskiego. Wymieniając zespoły wskazuje na osiągnięcia przez nie sukcesy o znaczeniu zarówno regionalnym, ogólnopolskim jak i międzynarodowym. Omawiany temat Doktorant wzbogaca o wątki obejmujące powstawanie zespołów, kapelmistrzów wymienionych orkiestr, udział w szkoleniach i warsztatach w aspekcie rozwoju umiejętności wykonawczych muzyków i opracowywania repertuaru, zróżnicowany repertuar orkiestr, działalność koncertową

na terenie kraju i poza granicami, kulturotwórczą misję wobec własnego środowiska i pielęgnowanie tradycji kulturowych, współpracę z różnymi instytucjami. Opatrując dodatkowo tę część pracy licznymi ilustracjami Doktorant stworzył ciekawy dokument o charakterze leksykonu.

W drugiej części rozdziału Doktorant opisuje historię i działalność Kramskiej Orkiestry Dętej. Oprócz wymienionych wcześniej aspektów działalności Doktorant podkreślił także determinację muzyków, szczególnie w pierwszych latach powstania orkiestry, funkcjonowanie zespołu w trudnym wojennym okresie, w czasach politycznego reżimu, także społecznych przemian (w szczególności w okresie braku zainteresowania percepcją wykonywanej muzyki), również aprobaty a także i braku zainteresowania przez lokalne władze.

Okres rekonstrukcji orkiestry, o czym wspomina Doktorant, miał swój początek w 2007 roku, w którym to mgr Przemysław Domagalski rozpoczął wdrażanie swojej koncepcji funkcjonowania zespołu. Swoje doświadczenia wyniesione m.in. z kursów rozwijających kompetencje w zakresie prowadzenia orkiestr oraz ze współpracy z Orkiestrą Reprezentacyjną Wojska Polskiego przełożył na istotne aspekty pracy z zespołem, stawiając na profesjonalizm. Duży nacisk kładł na zachęcenie młodzieży do uczestnictwa w orkiestrze, zdobycie wsparcia władz samorządowych, zakup instrumentów i umundurowania, indywidualne i grupowe zajęcia nauki gry na instrumentach, stworzenie oferty edukacyjnej dla młodzieży oraz na dalszy rozwój orkiestry (np. utworzenie w roku 2009 grupy mażorettek).

Podrozdział stał się ciekawą kroniką Orkiestry Dętej w Kramsku, w której Doktorant zadbał o szczegóły wymieniając kolejne etapy działalności, kapelmistrzów, muzyków, koncerty w kraju i za granicą, nagrody, dokumenty fonograficzne.

Interesującą, ale i też o emocjonalnym zabarwieniu częścią tego podrozdziału są końcowe *Wspomnienia i refleksje* m.in. dyrygenta orkiestry, byłych i obecnych członków zespołu, przedstawicieli władz samorządowych.

Mgr P. Domagalski wspomina okres nauki w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. im. Ignacego Jana Paderewskiego w Koninie, gdzie rozpoczęła się, jak pisze, Jego „wielka przygoda z instrumentami dętymi i zakiełkowała pasja do orkiestr dętych. Ta fascynacja trwa do dziś” [s. 32].

Z pełną świadomością, ale i też z determinacją podjął się odbudowy i stworzenia nowej odsłony kramskiej orkiestry. Praca zawodowa Pana mgra P. Domagalskiego ma charakter misji. Z powodzeniem osiąga wyznaczone przez siebie cele, pokonując często trudy wynikające z funkcjonowania orkiestry w amatorskim ruchu muzycznym. We wspomnieniach innych osób o orkiestrze czytamy:

W dźwiękach, choćby nie wiadomo jak były piękne, trudno usłyszeć całe jej burzliwe dzieje, bo doświadczamy zwykle tego, co dzieje się "tu i teraz" [Józef Drop – wójt Gminy Kramsk, s. 30].

Liczni wychowankowie Doktoranta dzięki pracy w orkiestrze odnaleźli dla siebie nową ścieżkę życiową, a także i zawodową.

To dzięki niemu [Przemysławowi Domagalskiemu – za aut.] gram w orkiestrze i jest to moja wielka pasja. (...). Przez najbliższych kilka lat nie mam zamiaru porzucić tego zajęcia – pisze jeden z muzyków młodszego pokolenia [s. 35].

Informacje zawarte w powyższych rozdziałach pracy dają nam obraz dyrygenta i opiekuna zaangażowanego, uposażonego w kompetencje nie tylko merytoryczne, ale także w umiejętności organizatorskie i umiejętności w zakresie komunikacji personalnej. Chciałbym podkreślić aktywność Pana Przemysława Domagalskiego na rzecz środowiska oraz kulturotwórcze znaczenie prowadzonej orkiestry. Misję jaką pełni Doktorant, aktywność w zakresie popularyzacji i zaangażowanie w wychowywanie pokoleń potwierdzają słowa wypowiedziane po latach pracy z orkiestrą i młodzieżą:

Dziś z dumą mogę stwierdzić, iż udało się tego dokonać, ponieważ orkiestra licząca blisko 50 osób składa się w większości z dzieci i młodzieży, którzy są lub byli naszymi uczniami. Wielu z nich związało swoją przyszłość zawodową z muzyką, będąc w chwili obecnej studentami akademii muzycznych czy pracując zawodowo jako nauczyciele muzyki [s. 33].

Rozdział drugi obejmuje zagadnienia organizacyjne i warsztatowe – istotne w procesie przygotowawczym do realizacji dzieła muzycznego. Doktorant dokonał krótkiej charakterystyki środowiska, w którym działa Kramska Orkiestra Dęta. Przedstawił formy nauczania i popularyzowania gry na instrumentach wśród młodzieży, coroczną rekrutację młodzieży do zespołu, organizację prób, a także organizowane corocznie warsztaty. Wymienia również skład osobowy z podziałem na grupy instrumentów oraz muzyków zawodowych współpracujących z orkiestrą w roli kadry instruktorskiej.

Zilustrował także układ sceniczny orkiestry i schemat ustawienia orkiestry podczas parady marszowej.

W dalszej części rozdziału omawia zasady doboru repertuaru wraz z wykazem uwzględniającym podział na kategorie. Warto podkreślić, iż zróżnicowany gatunkowo i stylistycznie repertuar obejmuje około 150. pozycji. Doktorant wspomina także o trudnościach wynikających z ciągłej rotacji, ale i też o odnoszonych sukcesach (m.in. mażorettek). Na kolejnych kartach czytamy o założeniach pracy w kontekście aranżacji, a także o uwarunkowaniach psychofizycznych wykonawców.

Moja uwaga dotyczy części piątej rozdziału drugiego. Chociaż z tytułu tego podrozdziału (*Współczesny pogląd na adaptację pieśni i muzyki ludowej na różne formy wokalne, wokalno-instrumentalne oraz stylistykę muzyczną*) wynika, że czytający spotka się z szerszym dyskursem obejmującym ocenę poglądów nad sposobem adaptacji muzyki ludowej w kontekście form wykonawczych i stylistyki – to właściwie jedyną informacją jest krótka charakterystyka dwóch zespołów (co prawda – kultowych i zasłużonych w promowaniu twórczości polskiej muzyki), których repertuar jest inspirowany muzyką ludową.

W rozdziale trzecim będącym analizą dzieła, na które składa się dwanaście utworów, Doktorant – zwracając uwagę na szczegóły istotne w procesie interpretacji – wykazał się umiejętnością odczytania intencji twórczych zawartych w opracowaniach.

Doktorant wyeksponował koncepcje formalne opracowań, koncepcje stylistyczne wraz z charakterystyką istotnych elementów różnych stylów, warstwy pierwszo i drugoplanowe, melodykę i harmonię, metrum wraz ze zmianami, sposoby organizacji warstwy rytmicznej, zmiany agogiczne, dobór tonacji, plany dynamiczne, budowanie napięć, kontrasty, frazowanie, zmienności fakturalne, a także wyjaśnił wszelkie didaskalia. Zwrócił także uwagę na kolorystykę poszczególnych utworów i zmienność w zakresie instrumentacji. Istotnym elementem analizy jest także ocena stopnia trudności fragmentów aranżacji i związanych z tym wymagań umiejętności technicznych. Dlatego też problematyka wykonawcza została przedstawiona na tle możliwości wykonawczych muzyków orkiestry (w tym zagadnienia dotyczące intonacji oraz zaawansowania technicznego w grze na instrumentach).

Doktorant wskazał również zadania dla dyrygenta wraz ze sposobem rozwiązywania problemów wykonawczych oraz jego rolę podczas realizacji i interpretacji dzieła przez Kramską Orkiestrę Dętą.

Dogłębna analiza materiału nutowego dała Doktorantowi solidną podstawę do zrealizowania dzieła artystycznego. Omawiane problemy Autor zobrazował wieloma przykładami nutowymi (ponad 130).

Nie mniej jednak chciałbym zwrócić uwagę na kilka kwestii.

W siódmej części opracowania pieśni *Nie chodź koło róży* [s. 169] Doktorant odczytuje zawartą informację „wjazd na solo” jako wykonanie glissanda z przedtaktu. W ocenie piszącego recenzję, należy ten zapis rozumieć raczej jako żargon użyty przez autora opracowania – oznaczający początek sola (inaczej: moment rozpoczęcia partii solowej). W ocenie piszącego niniejszą recenzję, w *Podsumowaniu* zabrakło wniosków końcowych, natomiast Autor niemalże powtórzył założenia metodologiczne zawarte we wstępie dodając ostatni akapit o dość zagadkowym wydzwiku: „W zakończeniu podsumowano opracowane materiały, biorąc pod uwagę wszystkie zakładane i poruszane w pracy zagadnienia. Wysłunięto uogólnienia, które dają odpowiedź na postawioną we wstępie tezę”.

Inne uwagi:

/ nieprecyzyjnie sformułowane założenia metodologiczne, a w szczególności sformułowanie celu, problemów, hipotez(y) – co zakłóca nieco spójność z tekstem;

/ zdarzające się literówki.

Pomijając powyższe uwagi – na podstawie omówionej w rozdziale trzecim problematyki wykonawczej w sferze interpretacji oraz rezultatów osiągniętych w pracy z orkiestrą, należy stwierdzić, że mgr Przemysław Domagalski prezentuje dużą świadomość kształtowania zespołowego brzmienia. Jest dyrygentem skutecznym, uposażonym w kompetencje istotne dla pełnienia funkcji lidera orkiestry.

DZIEŁO ARTYSTYCZNE

Na podstawie brzmienia tematu rozprawy doktorskiej można byłoby domyślać się, że autorem aranżacji jest Doktorant. Jednak w części opisowej wyjaśnia, iż autorami

opracowań, które stały się podstawą do zrealizowania dzieła artystycznego są: Ryszard Piotrowski, Szymon Gwóźdź, Szymon Piotrowski.

Dzieło składa się z dwunastu utworów będących opracowaniem wybranych pieśni ludowych: [1] *Skowronek śpiewa*; [2] *Wiązanka melodii ludowych*; [3] *Lipka*; [4] *Kujawiak*; [5] *Kukuleczka*; [6] *Mazur z kantyleną*; [7] *Czerwone jabłuszko*; [8] *Oberek*; [9] *Cyt cyt*; [10] *Oj zagraj mi muzyko*; [11] *Nie chodź koło róży*, [12] *Wyszłabym za dziada*.

Stylistyka opracowań wybranych pieśni pochodzących z różnych regionów jest połączeniem elementów tradycyjnych z elementami muzyki rozrywkowej, w tym także latynoskiej (zarówno w warstwie rytmicznej jak i w partiach pierwszo i drugoplanowych). Nagrania dzieła dokonała ponad 50-osobowa Kramska Orkiestra Dęta pod batutą mgra Przemysława Domagalskiego. Dzieło składa się z utworów w wersji instrumentalnej i wokalnie-instrumentalnej (*Skowronek śpiewa*, *Lipka*, *Kukuleczka*, *Czerwone jabłuszko*, *Cyt cyt*, *Oj, zagraj mi muzyko*, *Nie chodź koło róży*, *Wyszłabym za dziada*). Instrumentacja ww. utworów, poza tradycyjnym instrumentarium orkiestr dętych, obejmowała również inne instrumenty takie jak: akordeon, fortepian, gitara akustyczna, instrumenty elektroniczne realizujące np. partie instrumentów smyczkowych (Synth. String's) i inne brzmienia wpływające na koloryt lokalny poszczególnych pieśni (Synth. Pad).

W ocenie dzieła na szczególną uwagę zasługują osiągnięte efekty w zakresie realizacji elementów, o których Doktorant pisał w rozdziale trzecim (*Analiza dzieła muzycznego*), m.in.: kształtowanie planów dynamicznych (np. *Lipka*, *Kujawiak*, *Mazur z kantyleną*, *Cyt cyt*; różnicowanie fragmentów w pieśni *Oberek*); kształtowanie melodyki (np. ekspozycja tematu w pieśni *Skowronek śpiewa*; dbałość o prowadzenie melodyki wraz z ornamentyką w pieśni *Kukuleczka* i *Oberek*, również w partiach pierwszo i drugoplanowych w *Wyszłabym za dziada*; urzekająca żeńska partia wokalna w pieśni *Czerwone jabłuszko*, prowadzenie głosów wokalnych w *Cyt cyt*); łączenie części o zmiennym metrum (np. *Cyt cyt*, *Wyszłabym za dziada*); zmiany agogiczne i swobodne przechodzenie pomiędzy częściami o zróżnicowanym tempie (np. *Nie chodź koło róży*); budowanie napięć; dbałość

o wyeksponowanie k o n t r a s t ó w ; zachowanie proporcji brzmieniowych (np. miękko ukształtowane brzmienie backgroundowe instrumentów dętych towarzyszących grupie wokalne w pieśni *Skowronek śpiewa, Lipka, Cyt cyt*). Warto też podkreślić fragmenty dokomponowane wzbogacające pierwotny materiał.

Interesującym walorem w kształtowaniu brzmienia są m.in.: zastosowane reharmonizacje (np. w pieśni *Skowronek śpiewa, Lipka, Czerwone jabłuszko, Nie chodź koło róży*); wprowadzenie części improwizowanych (puzon i saksofon sopranowy w pieśni *Skowronek śpiewa*; gitara w utworze *Czerwone jabłuszko*, saksofon w *Nie chodź koło róży*) nadające utworom jazzowy idiom; realizacja rytmiczna poszczególnych partii w pieśni *Kukuleczka, Mazur z kantyleną, Czerwone jabłuszko, Oberek*; realizacja latynoskiej wersji *Oj, zagraj mi muzyko* i *Nie chodź koło róży* czy też wymagające precyzji wykonawczej opracowanie pieśni *Wyszłabym za dziada*.

Należy też podkreślić dbałość o kształtowanie strony wyrazowej w poszczególnych pieśniach, które z jednej strony tworzą spójną całość, ale mogą również funkcjonować samodzielnie.

Nie wszystko udało się zrealizować precyzyjnie: np. nieregularny podział w swingującej części czwartej i siódmej w pieśni *Skowronek śpiewa*; praca sekcji rytmicznej w utworze *Czerwone jabłuszko*, który w założeniach miał mieć charakter Jazz Waltz; zdarzające się nierówności rytmiczne w instrumentach dętych i w sekcji rytmicznej, czy też potknięcia intonacyjne.

Ale powyższe uwagi nie wpływają na wartość dzieła i nie rzutują na całościowy jego odbiór. Należy pamiętać o różnym stopniu wtajemniczenia muzyków grających na instrumentach w orkiestrze – w przeważającej części to dzieci i młodzież tworzą orkiestrę. W części opisowej Doktorant wspomina o rekrutacji i przygotowaniach młodzieży do grania w orkiestrze.

Podsumowanie

Mgr Przemysław Domagalski wykazał się dużą świadomością kształtowania brzmienia prowadzonej przez siebie orkiestry. Doktorant skutecznie przełożył intencje twórcze zawarte w partyturach na jakość dzieła, które oceniam z uznaniem.

Umiejętność odczytania szczegółów istotnych w procesie interpretacji, jakość osiągniętego dzieła oraz otwartość na twórcze innowacje w sferze interpretacji dają nam obraz dyrygenta – lidera skutecznego, uposażonego w szerokie kompetencje.

Warto wspomnieć, że umiejętności Doktoranta zostały doceniane przez jury konkursów, które przyznawało Jemu nagrody dla najlepszego kapelmistrza.

Konkluzja

Zgodnie z Art. 187 ust. 1 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. ze zm. (Dz.U. z 2023, poz. 742) oraz na podstawie oceny rozprawy doktorskiej Pana magistra Przemysława Domagalskiego, na którą składają się dzieło artystyczne wraz z dołączonymi dwunastoma partyturami i opis pod wspólnym tytułem *Problematyka wykonawcza w autorskich aranżacjach orkiestrowych wybranych polskich pieśni ludowych* – wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta do publicznej dyskusji nad rozprawą doktorską.

Prof. dr hab. Jerzy Szymaniuk

